

محمدي ري شهري، محمد، ۱۳۲۵ -

[موسوعة الأحاديث الطيبة ترجمة فارسي]

دانش نامه احاديث پزشکی / محمد محمدي ري شهري ؛ نویسنده همکار مرتضی خوش نصیب [و دیگران]؛ ترجمه

حسین صابری. - قم: دارالحديث، ۱۴۲۶ ق = ۱۳۸۴.

۶۷۲ ص. (مرکز تحقیقات دارالحديث؛ ۹۴)

ISBN: 964 - 493 - 029 - 0

۳۸۰۰۰ ریال

فهرست نویسی پیش از انتشار بر اساس اطلاعات فیبا.

کتاب نامه به صورت زیر نویس.

۱. پزشکی احاديث ۲. احاديث اهل سنت - قرن ۱۴. ۳. احاديث شیعه - قرن ۱۴. الف. خوش نصیب، مرتضی

۱۳۴۲. ، نویسنده همکار. ب. صابری، حسین، -، مترجم. ج. عنوان.

۲۹۷/۲۱۲

BP ۱۴۱/۵/پ ۳۰۴۱۱۳۸۳

دانشنامه احادیث پزشکی

محمدی ای شہری

باہکاری

مرضی خوش نصیب، محمد تقی بجائی نیا،

رسول افقی، احمد سعادت فر

ترجمہ

دکتر حسین صابری

دانش نامه احادیث پزشکی

محمد محمدی ری شهری

با همکاری: مرضی خوش نصیب، محمد تقی سبحانی نیا، رسول افقی، احمد سمادت فر

ترجمه: دکتر حسین صابری

تحقیق: مرکز تحقیقات دارالحدیث

سرپرستار: محمد هادی خالقی

ویراستار: سید محمد دلال موسوی، محمد باقری زاده اشعری

نمونه خوانی: محمود سپاسی، مصطفی اوجی، علی نقی نگران، حیدر وائلی

صفحه آرایی: سید علی موسوی کیا

خوشنویسی: حسن فرزندگان

ناشر: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث

چاپ: اول، ۱۳۸۴

چاپخانه: دارالحدیث

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۸۰۰ تومان

سازمان چاپ و نشر

قم، میدان شهدا، خیابان معلم، پلاک ۱۲۵

تلفن: ۰۲۵۱ ۷۷۴۰۵۲۳ / فاکس: ۰۲۵۱ ۷۷۴۰۵۷۱ / ص.پ ۳۷۱۸۵ / ۴۴۶۸

نمایشگاه دائمی علوم حدیث (قم، خیابان معلم): ۰۲۵۱ ۷۷۴۰۵۴۵

فروشگاه شماره ۱۱ (قم، خیابان ارم): ۰۲۵۱ ۷۷۴۱۶۵۰

فروشگاه شماره ۲۱ (شهر ری، صحن کاشانی): ۰۹۲۱ ۵۹۵۰۹۲۱ داخلی ۴۹۴

فروشگاه شماره ۳۱ (مشهد مقدس، چهارراه شهدا، ضلع شمالی باغ نادری،

مجمع فرهنگی نجاری گنجینه کتاب، طبقه هم کف: ۰۵۱۱ ۲۲۴۰۰۶۴

<http://www.hadith.net>

hadith@hadith.net

ISBN: 964 - 493 - 029 -- 0

فهرست اجمالی

۱۱ پیش گفتار

بخش اول: پزشکی

۳۳ فصل یکم: پزشکی از دیدگاه اسلام

۴۵ فصل دوم: آداب طبابت و وظائف طیب

۶۱ فصل سوم: توصیه های پزشکی

بخش دوم: بیماری

۸۵ فصل یکم: تعریف بیماری

۸۷ فصل دوم: شماری از حکمت های نهفته در بیماری ها

۸۹ فصل سوم: منافع بیماری

۱۰۳ فصل چهارم: وظائف بیماران

۱۱۱ فصل پنجم: پرستاری

۱۱۹ فصل ششم: عیادت بیماران

بخش سوم: مباحث مربوط به اندام‌ها و دستگاه‌های بدن

۱۳۳	فصل یکم: قلب و عروق
۱۴۱	فصل دوم: مغز و اعصاب
۱۵۹	فصل سوم: چشم
۱۷۷	فصل چهارم: گوش
۱۸۱	فصل پنجم: دستگاه تنفس
۱۹۵	فصل ششم: دهان و دندان
۲۲۱	فصل هفتم: دستگاه گوارش
۲۴۵	فصل هشتم: خون و سپرز
۲۵۱	فصل نهم: پوست
۲۷۵	فصل دهم: مو
۲۸۹	فصل یازدهم: ناخن
۲۹۳	فصل دوازدهم: استخوان‌ها
۳۰۱	فصل سیزدهم: دستگاه تناسل و دفع ادرار
۳۳۵	فصل چهاردهم: جنین

بخش چهارم: تأثیر خوردن و آشامیدن در سلامت و بیماری

۳۵۹	فصل یکم: کم‌خوری
۳۶۵	فصل دوم: پرهیز
۳۶۹	فصل سوم: گرسنگی کشیدن
۳۷۵	فصل چهارم: پُرخوری
۳۸۷	فصل پنجم: آداب غذا خوردن

فهرست اجمالی ۷

فصل ششم: آداب خوردن گوشت ۴۱۳

فصل هفتم: آداب خوردن میوه ۴۲۱

فصل هشتم: آداب آشامیدن ۴۲۵

فصل نهم: نوبت‌های غذا ۴۳۳

بخش پنجم: درمان با غذاها و گیاهان دارویی

فصل یکم: تُرنج ۴۴۵

فصل دوم: آلو ۴۴۹

فصل سوم: برنج ۴۵۱

فصل چهارم: بادروج (خوک) ۴۵۳

فصل پنجم: بادمجان ۴۵۷

فصل ششم: باقلا ۴۵۹

فصل هفتم: پیاز ۴۶۱

فصل هشتم: خربزه ۴۶۳

فصل نهم: تخم مرغ ۴۶۷

فصل دهم: سیب ۴۷۳

فصل یازدهم: تلینه ۴۷۷

فصل دوازدهم: خرما ۴۷۹

فصل سیزدهم: انجیر ۴۸۵

فصل چهاردهم: سیر ۴۸۷

فصل پانزدهم: پنیر ۴۸۹

فصل شانزدهم: چرچیر ۴۹۳

فصل هفدهم: زردک ۴۹۷

۴۹۹	فصل هیجدهم: گردو
۵۰۱	فصل نوزدهم: هزار اسبند
۵۰۳	فصل بیستم: شنبلیله
۵۰۵	فصل بیست و یکم: شیرینی
۵۰۷	فصل بیست و دوم: نخود
۵۰۹	فصل بیست و سوم: نان
۵۱۳	فصل بیست و چهارم: کاهو
۵۱۵	فصل بیست و پنجم: سرکه
۵۱۹	فصل بیست و ششم: آتار
۵۲۵	فصل بیست و هفتم: مویز
۵۲۹	فصل بیست و هشتم: زیتون
۵۳۳	فصل بیست و نهم: آویشن
۵۳۵	فصل سی‌ام: مُشکک
۵۳۷	فصل سی و یکم: پِه
۵۴۳	فصل سی و دوم: شکر
۵۴۷	فصل سی و سوم: شلغم
۵۴۹	فصل سی و چهارم: چغندر
۵۵۱	فصل سی و پنجم: روغن حیوانی
۵۵۳	فصل سی و ششم: سیّا (سنا)
۵۵۵	فصل سی و هفتم: سَویق
۵۶۳	فصل سی و هشتم: پیّه
۵۶۵	فصل سی و نهم: عدس
۵۶۷	فصل چهلم: غسل

۵۷۳	فصل چهل و یکم: انگور
۵۷۵	فصل چهل و دوم: عَنَاب
۵۷۷	فصل چهل و سوم: سِنَجِد
۵۷۹	فصل چهل و چهارم: تَرْب
۵۸۱	فصل چهل و پنجم: خُرفه
۵۸۳	فصل چهل و ششم: خیار
۵۸۵	فصل چهل و هفتم: کدو
۵۸۷	فصل چهل و هشتم: کباب
۵۸۹	فصل چهل و نهم: تَره
۵۹۳	فصل پنجاهم: کَرْفس
۵۹۵	فصل پنجاه و یکم: قارچ
۵۹۹	فصل پنجاه و دوم: گلابی
۶۰۱	فصل پنجاه و سوم: کُنْدُر
۶۰۳	فصل پنجاه و چهارم: شیر
۶۰۷	فصل پنجاه و پنجم: گوشت
۶۱۷	فصل پنجاه و ششم: لویا
۶۱۹	فصل پنجاه و هفتم: ماش
۶۲۱	فصل پنجاه و هشتم: نمک
۶۲۳	فصل پنجاه و نهم: هَلِیم
۶۲۵	فصل شصتم: کاسنی
۶۲۷	فهرست‌ها

پیشگفتار

اهمیت پزشکی

در حوزه علوم بشری، پزشکی، سرآمد همه دانش‌هاست؛ چرا که فلسفه سایر علوم، بهره‌وری انسان از مواهب زندگی است و این هدف، جز در پرتو سلامت جسم و جان، میسر نیست.^۱ از این رو، امام باقر علیه السلام می‌فرماید:

وَأَعْلَمُ أَنَّهُ لَا عِلْمَ كَطَلَبِ السَّلَامَةِ، وَلَا سَلَامَةَ كَسَلَامَةِ الْقَلْبِ.^۲

بدان که نه هیچ دانشی چون جُستن سلامت است و نه هیچ سلامتی چون سلامتِ دل.

این سخن، به روشنی نشان می‌دهد که از نگاه اسلام، طب روان، ارجمندتر از طب تن، و طب تن، ارزشمندتر از سایر علوم است. این حدیث نبوی نیز بدین معنا اشاره دارد که می‌فرماید:

الْعِلْمُ عِلْمَانِ: عِلْمُ الْأَدْيَانِ وَعِلْمُ الْأَبْدَانِ.^۳

دانش بر دو گونه است: دانش دین‌ها و دانش بدن‌ها.

طبابت، کار خداوند است

قرآن کریم، از ابراهیم خلیل علیه السلام نقل می‌کند که فرمود:

۱. چنان که از امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام روایت شده که فرمود: «بِالْعَاقِبَةِ تَوْجَدُ لَذَّةَ الْحَيَاةِ؛ لَذَّتْ زَنْدَقِي بَا عَاقِبَتِ

(سلامت) به دست می‌آید» (غررالحکم: ج ۴، ص ۴۲۰۷).

۲. ر.ک: ص ۳۳ ح ۴.

۳. ر.ک: ص ۳۳ ح ۱.

﴿وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ﴾^۱

و چون بیمار شوم، او (خداوند) شفایم می‌دهد.

این سخن، بدین معناست که طبابت، کار خداوند متعال است و طبیب واقعی اوست.^۲ خداوند است که خواص درمانی را در داروها نهاد و در نظام آفرینش، برای هر دردی دارویی آفرید^۳ و به انسان، استعداد شناخت دردها و داروها و چگونگی درمان آنها را عنایت کرد و بدین‌سان، او را مظهر نام‌های «طبيب» و «شافی» خود، قرار داد، چنان که پیامبران الهی نیز (برای درمان بیماری‌های جان) مظهر این نام‌های مقدس هستند. امام علی علیه السلام، در توصیف پیامبر خدا می‌فرماید:

طَبِيبٌ دَوَّارٌ بِطَبِيبِهِ، قَدْ أَحْكَمَ مَرَاهِمَهُ، وَأَحْمَى مَوَاسِمَهُ، يَضَعُ ذَلِكَ حَيْثُ الْحَاجَةُ إِلَيْهِ، مِنْ قُلُوبٍ عُمَى، وَأَذَانٍ صُمٍّ، وَأَلْسِنَةٍ بَكَمٍ. مُتَّبِعٌ بِدَوَائِهِ، مَوَاضِعَ الْعَقْلَةِ، وَمَوَاطِنَ الْخَيْرَةِ.^۴

طیبی بود که طبابت را بر بالین بیماران می‌برد، مرهم را درست برجایی که باید، می‌نهاد و آن‌جا که بایسته بود، داغ می‌نشاند. او این همه را بدان جا می‌رساند که نیازمندش بود: دل‌های بی فروغ، گوش‌های ناشنوا و زبان‌های ناگویا. با درمان خویش، منزلگاه‌های بی‌خبری و جایگاه‌های سرگستگی انسان را می‌جست.

بنا بر این، از نگاه اسلام، طبیب و دارو خواه برای روح (جان / روان)، و خواه برای تن (بدن / جسم)، تنها نقش یک واسطه را در نظام حکیمانه آفرینش ایفا می‌کنند و درمان‌کننده، فقط خداوند متعال است.

دانش‌نامه احادیث طبّی

هر چند از نظر لغت^۵ و متون اسلامی، «طب»، شامل درمان بیماری‌های جسم و جان است و درمان‌کنندگان جسم هم مانند درمان‌کننده جان، مظهر اسمای حسنای الهی هستند،

۱. شعرا، آیه ۸۰.

۲. ر.ک: ص ۴۲ (پزشکی از دیدگاه اسلام / شفا از خداوند است).

۳. ر.ک: ص ۳۹ (پزشکی از دیدگاه اسلام / هر دردی را درمانی است).

۴. نهج البلاغة: خطبة ۱۰۸.

۵. الطب: «علاج الجسم والنفس؛ طب، به معنای درمان تن و روان است» (القاموس المحيط: ج ۱ ص ۹۶).

و افزون بر این، «طب تن» و «طب روان»، ارتباط بسیار نزدیکی با هم دارند (به گونه‌ای با تدبیر روانی می‌توان شماری از بیماری‌های جسمانی را علاج کرد و به عکس، با درمان جسمانی، پاره‌ای از بیماری‌های روانی را می‌توان درمان نمود)؛ اما طب تن و طب جان، در نوشتارهای اسلامی دو موضوع مستقل‌اند. «طب روان»، موضوع علم اخلاق است و اصطلاحاً به آن طب اطلاق نمی‌شود. بنا بر این، دانش‌نامه احادیث طبّی، تنها احادیثی را در خود جای داده است که در آنها بهداشت و یا درمان بیماری‌های جسمی مطرح شده است. پیش از آشنایی با متن این احادیث، لازم است در سه فصل، مطالب زیر توضیح داده شود:

۱. جایگاه طب در قوانین اسلامی؛
۲. ارزیابی کلی احادیث طبّی؛
۳. مراحل تحقیق و تدوین دانش‌نامه احادیث طبّی.

فهرست تفصیلی

۱۱	بیش گفتار
۱۱	اهمیت پزشکی
۱۱	طبابت، کار خداوند است
۱۲	دانش نامه احادیث طبی
۱۵	۱. جایگاه طب در قوانین اسلام
۱۵	جایگاه طب پیشگیری در اسلام
۱۸	۲. ارزیابی کلی احادیث طبی
۱۸	۱. مبدأ علم طب
۱۹	۲. اهل بیت و دانش پزشکی
۲۰	۳. دین و حرفه پزشکی
۲۱	ارزیابی احادیث طبی از نگاه شیخ صدوق
۲۳	اقسام احادیث طبی
۲۴	ارزیابی احادیث طبی از طریق آزمایش
۲۴	انگیزه اصلی نگارش دانش نامه احادیث پزشکی
۲۵	ارزیابی علمی احادیث «اثمد»
۲۷	۳. مراحل تحقیق و تدوین
۲۷	۱. نقطه آغاز
۲۷	۲. تنظیم ابتدایی
۲۸	۳. ارجاع به منابع (مصدریابی)
۲۸	۴. نقد متن و تنظیم نهایی
۲۹	۵. تهیه مدخل ها و تحلیل های مورد نیاز
۲۹	۶. چگونگی نگارش احادیث

بخش یکم: پزشکی

فصل یکم: پزشکی از دیدگاه اسلام	۳۳
۱ / ۱ اهمیت دانش پزشکی	۳۳
۲ / ۱ آگاهی پیامبران و امامان از دانش پزشکی	۳۴
۳ / ۱ هر دردی را درمانی است	۳۹
۴ / ۱ دارو و درمان، از تقدیر است	۴۱
۵ / ۱ شفا از خداوند است	۴۲
فصل دوم: آداب طبابت و وظائف طبیب	۴۵
درآمد	۴۵
۱. احساس مسئولیت	۴۵
۲. تقوای پزشکی	۴۶
۳. پاک‌دامنی	۴۶
۴. اهتمام به تشخیص بیماری	۴۷
۵. تلاش برای شناخت داروهای طبیعی	۴۷
۶. رعایت ضرورت در تجویز دارو	۴۸
۷. حفظ اسرار بیمار	۴۸
۸. ایجاد امیدواری در دل بیمار	۴۹
۹. جلوگیری از طبابت افراد غیر متخصص	۴۹
۱ / ۲ احساس مسئولیت	۵۱
۲ / ۲ تقوای پزشکی	۵۱
۳ / ۲ اهتمام به شناخت بیماری	۵۱
۴ / ۲ حرام بودن طبابت توسط ناآگاهان	۵۲
۵ / ۲ مسئول بودن پزشک در صورت به بار آوردن خسارت	۵۲
۶ / ۲ مسئول نبودن پزشک در صورت برخورداری از مهارت و ...	۵۳
۷ / ۲ جایز بودن درمان به شرط شناخت بیماری، با وجود احتمال مرگ	۵۳
۸ / ۲ انتخاب همجنس برای معاینه و معالجه	۵۵
۹ / ۲ جایز بودن معالجه توسط جنس مخالف در هنگام ضرورت	۵۶
۱۰ / ۲ عدم جواز معالجه توسط جنس مخالف در حالت عدم اضطرار	۵۷
۱۱ / ۲ درمان با آنچه حرام است	۵۷

فصل سوم: توصیه‌های پزشکی	۶۱
۱ / ۳ آنچه انسان را از پزشک، بی‌نیاز می‌کند	۶۱
۲ / ۳ پرهیز از مراجعه به پزشک تا سرحد امکان	۶۲
۳ / ۳ راه تن‌درستی	۶۳
۴ / ۳ عوامل شادابی	۶۴
۵ / ۳ عوامل طول عمر	۶۶
۶ / ۳ آنچه موجب پیری زود رس می‌شود	۶۷
۷ / ۳ آنچه بدن را فرسوده می‌کند	۶۸
۸ / ۳ اندوه و بیماری	۶۹
۹ / ۳ پرهیز از سرما، و استقبال از آن	۶۹
۱۰ / ۳ خاصیت‌های بوی خوش	۷۰
۱۱ / ۳ پاکیزگی و بهداشت	۷۱
۱-۱۱/۳ شستن جامه	۷۱
۲-۱۱/۳ شستن دستمال	۷۲
۳-۱۱/۳ پوشاندن روی ظرف	۷۲
۴-۱۱/۳ شستن سر با سدر	۷۳
۵-۱۱/۳ گرفتن سبیل	۷۳
۶-۱۱/۳ کوتاه کردن ناخن‌ها	۷۳
۱۲ / ۳ نقش کفش در سلامت	۷۴
۱۳ / ۳ نهی از درمان با چشمه‌های آب گرم و آب‌های تلخ	۷۴

بخش دوم: بیماری

درآمد	۷۹
حکمت بیماری	۸۰
۱. تربیت	۸۰
۲. کيفر	۸۳
۳. عامل مرگ	۸۳

فصل یکم: تعریف بیماری

۱ / ۱ بازداشتگاه تن	۸۵
۲ / ۱ از بزرگ‌ترین گرفتاری‌ها	۸۶

فصل دوم: شماری از حکمت‌های نهفته در بیماری‌ها

۸۹	فصل سوم: منافع بیماری
۸۹	۱ / ۳ تأدیب
۹۰	۲ / ۳ کفاره
۹۳	۳ / ۳ گرامیداشت
۹۵	۴ / ۳ پاداش
۹۶	۵ / ۳ پاداش آنچه در دوران تن‌درستی انجام می‌داده است
۹۹	تحلیلی درباره احادیث پاداش بیماری‌ها
۱۰۳	فصل چهارم: وظائف بیماران
۱۰۳	۱ / ۴ پنهان داشتن بیماری
۱۰۵	۲ / ۴ اظهار بیماری نزد پزشک
۱۰۵	۳ / ۴ شکیبایی
۱۰۷	۴ / ۴ سپاسگزاری
۱۰۷	۵ / ۴ صدقه دادن
۱۰۸	۶ / ۴ دعا کردن
۱۱۱	فصل پنجم: پرستاری
۱۱۱	۱ / ۵ پاداش پرستاری
۱۱۲	۲ / ۵ آداب پرستاری
۱۱۳	۳ / ۵ زنان پرستار در نبردهای پیامبر
۱۱۹	فصل ششم: عیادت بیماران
۱۱۹	۱ / ۶ تشویق به عیادت
۱۲۰	۲ / ۶ پاداش عیادت
۱۲۳	۳ / ۶ آداب عیادت
۱۲۳	الف - عیادت، پس از سه روز
۱۲۳	ب - عیادت کسی که به عیادت نیامده است
۱۲۴	ج - هدیه دادن به بیمار
۱۲۴	د - مهربانی با بیمار
۱۲۴	ه - دعا برای بیمار
۱۲۵	و - التماس دعا از بیمار
۱۲۶	ز - نخوردن چیزی نزد بیمار
۱۲۶	ح - کم نشستن نزد بیمار

ط - یک روز در میان عیادت کردن	۱۲۶
بیمارانی که بر عیادت آنان تأکید شده است	۱۲۷
الف - مؤمن	۱۲۷
ب - بنی هاشم	۱۲۸
ج - خاندان	۱۲۸
د - پیروایان	۱۲۹
بیمارانی که نباید عیادت شوند	۱۲۹
آنچه رویاروی بیمار، نباید انجام داد	۱۲۹
۴ / ۶	
۵ / ۶	
۶ / ۶	

بخش سوم: مباحث مربوط به اندام‌ها و دستگاه‌های بدن

فصل یکم: قلب و عروق	۱۳۳
اشاره به حکمت نهفته در این دستگاه	۱۳۳
آنچه برای سلامت قلب و تقویت آن، مفید است	۱۳۵
الف - سیب	۱۳۵
ب - سرکه	۱۳۵
ج - انار	۱۳۵
د - عدس	۱۳۵
ه - پی	۱۳۶
و - گلابی	۱۳۶
ز - عسل	۱۳۷
ح - تلپینه	۱۳۷
ط - بوی خوش	۱۳۷
آنچه برای سلامتی رگ‌ها سودمند است	۱۳۷
الف - بادنجان	۱۳۷
ب - حوک	۱۳۸
ج - انجیر	۱۳۸
د - نیشکر	۱۳۸
ه - روزه	۱۳۸
و - شام خوردن	۱۳۹
۳ / ۱	
فصل دوم: مغز و اعصاب	۱۴۱
اشاره به حکمت مغز و دستگاه عصبی	۱۴۱
۱ / ۲	

۱۴۲	آنچه عقل را استحکام می‌بخشد	۲ / ۲
۱۴۲	الف - باقلا	
۱۴۲	ب - روغن مالیدن	
۱۴۳	ج - حجامت	
۱۴۳	د - سرکه	
۱۴۳	ه - سرکهٔ شراب	
۱۴۳	و - سداب	
۱۴۴	ز - چغندر	
۱۴۴	ح - مسواک زدن	
۱۴۴	ط - خُرفه	
۱۴۴	ی - کدو	
۱۴۴	ک - کرفس	
۱۴۵	ل - کُنْدُر	
۱۴۵	م - گوشت	
۱۴۵	آنچه بر توان ذهن می‌افزاید	۳ / ۲
۱۴۶	آنچه حافظه را تقویت می‌کند	۴ / ۲
۱۴۶	الف - مویز	
۱۴۶	ب - عمل	
۱۴۷	ج - کرفس	
۱۴۷	د - حجامت	
۱۴۷	ه - سایر عوامل تقویت حافظه	
۱۴۷	آنچه فراموشی می‌آورد	۵ / ۲
۱۴۸	آنچه برای پیشگیری از فراموشی، سودمند است	۶ / ۲
۱۴۹	آنچه اعصاب را استحکام می‌بخشد	۷ / ۲
۱۴۹	الف - خوردن مویز	
۱۵۰	ب - خوردن گوشت گوسفند همراه با شیر	
۱۵۰	آنچه پی را نرم می‌کند	۸ / ۲
۱۵۰	آنچه برای سردرد، سودمند است	۹ / ۲
۱۵۰	الف - شستن سر با خَطْمی	
۱۵۱	ب - نوشیدن آب نیم‌گرم (وَرَم)	
۱۵۱	ج - شستن پاها با آب سرد	

..... ۱۵۱	د - مالیدن روغن بنفشه	
..... ۱۵۱	ه - خضاب کردن با حنا	
..... ۱۵۲	و - استعمال آنفیه	
..... ۱۵۲	ز - ججامت	
..... ۱۵۲	ح - کاسنی	
..... ۱۵۳	ط - خوردن ماهی تازه	
..... ۱۵۳	آنچه دیوانگی فرزند را در پی می آورد	۱۰ / ۲
..... ۱۵۴	آنچه مانع دیوانگی می شود	۱۱ / ۲
..... ۱۵۴	الف - نمک	
..... ۱۵۴	ب - بوییدن نرگس	
..... ۱۵۴	ج - کوتاه کردن سیبل و ناخن در هر جمعه	
..... ۱۵۴	د - آبی که از دهان کودک می ریزد	
..... ۱۵۵	آنچه سستی اندام می آورد	۱۲ / ۲
..... ۱۵۵	الف - خوردن خربزه در حالت ناشتا	
..... ۱۵۵	ب - غسل با آب سرد پس از خوردن ماهی	
..... ۱۵۶	آنچه مانع سست اندامی می شود	۱۳ / ۲
..... ۱۵۶	الف - خوردن خرما پس از خوردن ماهی	
..... ۱۵۶	ب - سرفه	
..... ۱۵۶	ج - دعا	
..... ۱۵۶	آنچه از کودهانی ایمنی می دهد	۱۴ / ۲
..... ۱۵۷	آنچه برای درمان وحشت، سودمند است	۱۵ / ۲
..... ۱۵۹	فصل سوم: چشم	
..... ۱۵۹	اشاره به حکمت نهفته در چشم	۱ / ۳
..... ۱۶۲	عوامل برخی از بیماری های چشم	۲ / ۳
..... ۱۶۳	پیشگیری از برخی بیماری های چشم	۳ / ۳
..... ۱۶۵	آنچه برای درمان برخی بیماری های چشم سودمند است	۴ / ۳
..... ۱۶۸	آنچه چشم را جلا می دهد و تقویت می کند	۵ / ۳
..... ۱۶۸	۱-۵/۳ به	
..... ۱۶۸	۲-۵/۳ خرما	
..... ۱۶۸	۳-۵/۳ پیاز	
..... ۱۶۹	۴-۵/۳ کُندَر	

۱۶۹	گوشت	۵-۵/۲
۱۶۹	مرزنگوش	۶-۵/۲
۱۶۹	آب زمزم	۷-۵/۲
۱۷۰	سرمه کشیدن با سنگ سرمه «اُئید»	۸-۵/۲
۱۷۱	مسواک زدن	۹-۵/۲
۱۷۲	شستن دست‌ها، پیش و پس از غذا خوردن	۱۰-۵/۲
۱۷۲	کوتاه کردن موها	۱۱-۵/۲
۱۷۲	خضاب بستن به حنا	۱۲-۵/۲
۱۷۳	پوشیدن کفش	۱۳-۵/۲
۱۷۳	حجامت	۱۴-۵/۲
۱۷۴	نگریستن به قرآن	۱۵-۵/۲
۱۷۴	نگریستن به زنان زیباروی و سیزه	۱۶-۵/۲
۱۷۵	نماز شب	۱۷-۵/۲
۱۷۵	آیه الكرسي	۱۸-۵/۲
۱۷۵	فایده‌های گریه برای کودکان	۶ / ۳
۱۷۷	فصل چهارم: گوش	
۱۷۷	اشاره به حکمت نهفته در آن	۱ / ۴
۱۷۷	حکمت موجود در مایع گوش	۲ / ۴
۱۷۸	پیشگیری از برخی بیماری‌های گوش	۳ / ۴
۱۷۸	آنچه برای درمان برخی بیماری‌های گوش، سودمند است	۴ / ۴
۱۸۱	فصل پنجم: دستگاه تنفس	
۱۸۱	اشاره به حکمت نهفته در بینی	۱ / ۵
۱۸۲	اشاره به حکمت نهفته در حنجره	۲ / ۵
۱۸۴	اشاره به حکمت نهفته در شش‌ها	۳ / ۵
۱۸۴	جلوگیری از برخی بیماری‌های بینی و حنجره	۴ / ۵
۱۸۵	آنچه برای درمان برخی بیماری‌های بینی و حنجره، مفید است	۵ / ۵
۱۸۶	فواید زکام	۶ / ۵
۱۸۶	آنچه انسان را از زکام حفظ می‌کند	۷ / ۵
۱۸۷	آنچه برای درمان زکام، سودمند است	۸ / ۵

۹ / ۵	فایده‌های عطسه	۱۸۷
۱۰ / ۵	عطسه زیانبار	۱۸۹
۱۱ / ۵	آنچه برای عطسه‌های فراوان، سودمند است	۱۸۹
۱۲ / ۵	آنچه برای درمان سرفه، سودمند است	۱۸۹
۱۳ / ۵	آنچه سل می‌آورد	۱۹۰
۱۴ / ۵	آنچه از سل، پیشگیری می‌کند	۱۹۱
۱۵ / ۵	آنچه برای درمان سل سودمند است	۱۹۱
۱۶ / ۵	آنچه تنگی نفس می‌آورد	۱۹۳
۱۷ / ۵	آنچه برای درمان تنگی نفس، سودمند است	۱۹۳
۱۸ / ۵	آنچه برای درمان ذات‌الجنب سودمند است	۱۹۳
	فصل ششم: دهان و دندان	۱۹۵
۱ / ۶	اشاره به حکمت نهفته در دهان و دندان	۱۹۵
۲ / ۶	بهداشت دهان و دندان	۱۹۶
۱-۲ / ۶	خلال کردن	۱۹۶
	الف - تأکید بر خلال کردن	۱۹۶
	ب - منافع خلال کردن	۱۹۷
	ج - آداب خلال کردن	۱۹۹
	د - چیزهایی که خلال کردن با آنها روا نیست	۲۰۰
۲-۲ / ۶	شستشوی دهان و بینی	۲۰۱
۳-۲ / ۶	مسواک زدن	۲۰۲
	الف - تأکید بر مسواک زدن	۲۰۲
	ب - نکوهش ترک مسواک زدن	۲۰۳
	ج - فواید مسواک زدن	۲۰۳
	د - آداب مسواک زدن	۲۰۶
	ه - آنچه مسواک زدن با آن شایسته است	۲۰۶
	و - سیره اهل بیت در استفاده از مسواک	۲۰۸
	ز - حد اقل مسواک	۲۰۸
۴-۲ / ۶	آنچه دهان را خوشبو می‌کند	۲۰۹

۲۰۹	الف - مویز	
۲۰۹	ب - پنیر	
۲۰۹	ج - پیاز	
۲۰۹	د - حوک	
۲۱۰	ه - تره	
۲۱۰	و - مشکک	
۲۱۰	ز - جویدن کُنْدُر	
۲۱۰	ح - آویشن و نمک	
۲۱۱	ط - سرمه کشیدن	
۲۱۲	ی - خضاب کردن	
۲۱۲	ک - آب نیم‌گرم (وَلْوَم)	
۲۱۳	۵-۲/۶ آنچه دهان ولته را استحکام می‌دهد	
۲۱۳	الف - سرکه شراب	
۲۱۳	ب - پیاز	
۲۱۳	۶-۲/۶ آنچه دندان‌ها را تقویت می‌کند	
۲۱۳	الف - جویدن سَقَز	
۲۱۴	ب - جویدن کُنْدُر	
۲۱۴	ج - شانه زدن	
۲۱۴	د - مسواک زدن با برخی از ترکیب‌ها	
۲۱۵	برخی از عوامل بیماری‌های دهان و دندان	۳/۶
۲۱۵	آنچه برای برخی دردهای دهان، مفید است	۴/۶
۲۱۷	آنچه برای درمان دندان‌درد سودمند است	۵/۶
۲۱۹	آنچه برای درمان بوی بد دهان، سودمند است	۶/۶
۲۲۱	فصل هفتم: دستگاه گوارش	
۲۲۱	اشاره به حکمت نهفته در دستگاه گوارش	۱/۷
۲۲۳	سلامت دستگاه گوارش	۲/۷
۲۲۴	۱-۲/۷ پرهیز	
۲۲۵	۲-۲/۷ آنچه برای گوارش، سودمند است	

۲۲۵	الف - کاهو	
۲۲۵	ب - خرما	
۲۲۵	ج - پنیر	
۲۲۵	د - سویق	
۲۲۶	ه - مسواک زدن	
۲۲۶	و - به پشت دراز کشیدن پس از غذا خوردن	
۲۲۶	آنچه معده را می‌پالاید و تقویت می‌کند	۳-۲/۷
۲۲۶	الف - سیب	
۲۲۷	ب - انار	
۲۲۷	ج - گلابی	
۲۲۷	د - پنیر	
۲۲۸	ه - خربزه	
۲۲۸	و - باقلا	
۲۲۸	ز - خزا	
۲۲۹	ح - تلپینه	
۲۲۹	آنچه به معده زیان می‌رساند	۴-۲/۷
۲۲۹	الف - بدگواری	
۲۲۹	ب - پرخوری	
۲۳۰	ج - آب نوشیدن در میان خوردن غذا	
۲۳۰	د - یکسره سرکشیدن آب	
۲۳۰	ه - نوشیدن آب سرد و ققاع در حتام	
۲۳۰	و - خوردن گوشت نم‌کسود خشک‌شده	
۲۳۱	ز - خوردن گوشت ناپخته	
۲۳۱	ح - بسیار خوردن تخم‌مرغ	
۲۳۱	آنچه برای برخی دردهای شکم، سودمند است	۳/۷
۲۳۱	گلابی	۱-۳/۷
۲۳۱	برنج و سماق	۲-۳/۷
۲۳۲	آویشن	۳-۳/۷
۲۳۲	عسل و شونیز	۴-۳/۷
۲۳۳	گردوی تف داده	۵-۳/۷
۲۳۳	تنقیه کردن	۶-۳/۷

۲۳۴	آرد برنج	۷-۳/۷	
۲۳۵	نان برنج	۸-۳/۷	
۲۳۵	آرد گاوژس	۹-۳/۷	
۲۳۵	شیر شتر	۱۰-۳/۷	
۲۳۶	آنچه بواسیر می‌آورد	۴/۷	
۲۳۶	زیاد نشستن به گاو قضای حاجت	۱-۴/۷	
۲۳۶	همبستری در حال خودداری از قضای حاجت	۲-۴/۷	
۲۳۷	باهم خوردن تخم مرغ و ماهی	۳-۴/۷	
۲۳۷	آنچه برای درمان بواسیر، سودمند است	۵/۷	
۲۳۷	انجیر	۱-۵/۷	
۲۳۷	تره	۲-۵/۷	
۲۳۸	زردک	۳-۵/۷	
۲۳۸	برنج	۴-۵/۷	
۲۳۸	خرما با روغن گاو	۵-۵/۷	
۲۳۸	هوبره	۶-۵/۷	
۲۳۹	سنجد	۷-۵/۷	
۲۳۹	طهارت گرفتن با آب سرد	۸-۵/۷	
۲۳۹	استنجا با مُشکک	۹-۵/۷	
۲۳۹	آنچه برای دردهای کُبد، سودمند است	۶/۷	
۲۳۹	شیر انجیر	۱-۶/۷	
۲۴۰	رگزنی	۲-۶/۷	
۲۴۰	آنچه برای درمان بادهای شکم، سودمند است	۷/۷	
۲۴۰	سیاه‌دانه	۱-۷/۷	
۲۴۱	زیتون	۲-۷/۷	
۲۴۱	آنچه برای درمان کرم‌های شکم، سودمند است	۸/۷	
۲۴۱	سرکه شراب	۱-۸/۷	
۲۴۱	خرما خوردن ناشتا	۲-۸/۷	
۲۴۲	درمان‌هایی دیگر	۹/۷	
۲۴۲	الف - زرده تخم مرغ برای درمان گوارا نیافتن غذا		
۲۴۲	ب - سیب برای درمان مسمومیت		
۲۴۲	ج - آب‌درمانی		

۲۴۳	د - درمان با قی کردن عمدی	
۲۴۳	آنچه برای درمان بی‌اشتهایی سودمند است	۱۰ / ۷
۲۴۳	الف - پنیر	
۲۴۴	ب - حوک	
۲۴۵	فصل هشتم: خون و سپرز	
۲۴۵	نشانه‌های بیماری‌های خون	۱ / ۸
۲۴۵	آنچه برای درمان بیماری‌های خون، سودمند است	۲ / ۸
۲۴۵	الف - سویق عدس	
۲۴۶	ب - آلو	
۲۴۶	ج - چغندر	
۲۴۶	د - کاهو	
۲۴۶	ه - حجامت	
۲۴۷	و - خوردن ماهی تازه پس از حجامت	
۲۴۷	ز - خوردن انار پس از حجامت	
۲۴۸	ح - رگزنی	
۲۴۸	آنچه خون تازه تولید می‌کند	۳ / ۸
۲۴۸	الف - باقلا	
۲۴۸	ب - انار	
۲۴۹	آنچه برای درمان درد طحال سودمند است	۴ / ۸
۲۵۱	فصل نهم: پوست	
۲۵۱	بهداشت پوست	۱ / ۹
۲۵۱	۱-۱/۹ پاکیزگی	
۲۵۱	۲-۱/۹ مالیدن روغن به بدن	
۲۵۱	الف - خواص چرب کردن پوست	
۲۵۲	ب - بهترین زمان برای روغن زدن	
۲۵۳	ج - چرب کردن با روغن بنفشه	
۲۵۳	د - مالیدن روغن زیتون به بدن	
۲۵۴	ه - استفاده از روغن بان	
۲۵۴	و - استفاده از روغن زَیْتِی	
۲۵۴	ز - استفاده از خیری	
۲۵۵	استفاده از خطمی	۳-۱/۹

۲۵۵	خضاب کردن	۴-۱/۹
۲۵۵	آغاز کردن غذا با نمک	۵-۱/۹
۲۵۶	نوشیدن سویق یا روغن زیتون	۶-۱/۹
۲۵۶	خریزه	۷-۱/۹
۲۵۷	سنجد	۸-۱/۹
۲۵۷	نانخواه و گردو	۹-۱/۹
۲۵۷	پیاز	۱۰-۱/۹
۲۵۸	گیاه سفا	۱۱-۱/۹
۲۵۸	تأثیر بوییدنی‌ها در پیشگیری از بیماری‌های پوستی	۱۲-۱/۹
۲۵۸	اثر حجامت در پیشگیری و درمان بیماری‌های پوستی	۱۳-۱/۹
۲۶۰	تأثیر زکام و عطسه در پیشگیری از بیماری‌های پوستی	۱۴-۱/۹
۲۶۰	تأثیر برخی از ذکرها در بهداشت پوست	۱۵-۱/۹
۲۶۱	عوامل بیماری‌های پوستی	۲/۹
۲۶۱	الف - قرار گرفتن در مقابل آفتاب	
۲۶۲	ب - خوردن گردو در گرمای شدید	
۲۶۲	ج - خوردن خاک	
۲۶۲	د - به جوش آمدن خون	
۲۶۲	ه - خوردن همیشگی تخم مرغ	
۲۶۲	و - خوردن ماهی نمک‌سود پس از رگ‌زنی و حجامت	
۲۶۳	عوامل ابتلا به جذام	۳/۹
۲۶۳	الف - غسل کردن با آبی که پیش‌تر در آن غسل شده است	
۲۶۳	ب - مالیدن سفال بر بدن در حمام	
۲۶۳	ج - خوردن غده	
۲۶۳	د - خوردن تره تیزک به هنگام شب	
۲۶۴	ه - خلال کردن با چوب و چوب انار	
۲۶۴	و - همبستری با زن حائض	
۲۶۴	پیشگیری از جذام	۴/۹
۲۶۴	الف - دوری گزیدن از مبتلایان به جذام	
۲۶۵	ب - پرهیز از آمیزش جنسی در آغاز، میان و پایان ماه	
۲۶۵	ج - خوردن شلغم	
۲۶۵	د - خوردن تره	

۲۶۵	ه - خوردن چغندر	
۲۶۶	و - خوردن خوک	
۲۶۶	ز - خوردن هزاراسپند	
۲۶۷	ح - تأثیر زکام در پیشگیری از جذام	
۲۶۷	ط - کوتاه کردن سیبل و ناخن‌ها	
۲۶۸	عوامل ابتلا به پسی	۵ / ۹
۲۶۸	الف - استفاده از آبی که با آفتاب، گرم شده است	
۲۶۸	ب - مالیدن سفال بر بدن در حمام	
۲۶۹	ج - خوردن از روی سیری	
۲۶۹	د - پنج عامل	
۲۶۹	پیشگیری از پسی	۶ / ۹
۲۶۹	الف - استفاده از خطمی	
۲۶۹	ب - خوردن بادنجان	
۲۶۹	ج - بیرون زدن کوزک	
۲۷۰	آنچه برای درمان پسی سودمند است	۷ / ۹
۲۷۰	الف - خوردن گوشت گاو همراه با چغندر	
۲۷۰	ب - آب گوشت گاو	
۲۷۱	ج - سویق	
۲۷۱	آنچه برای درمان بَک، سودمند است	۸ / ۹
۲۷۲	آنچه برای درمانِ گری سودمند است	۹ / ۹
۲۷۲	آنچه برای درمان تَرک پوست، سودمند است	۱۰ / ۹
۲۷۳	آنچه برای درمان کُک و مَک صورت، سودمند است	۱۱ / ۹
۲۷۳	آنچه برای درمان زخم‌های چرکین، سودمند است	۱۲ / ۹
۲۷۳	آنچه برای درمان سبوسه (شوره سر) سودمند است	۱۳ / ۹
۲۷۳	آنچه برای درمان بدبویی عَرَق، سودمند است	۱۴ / ۹
۲۷۵	فصل دهم: مو	
۲۷۵	اشاره به حکمت نهفته در مو	۱ / ۱۰
۲۷۵	الف - دفع مواد زاید	
۲۷۷	ب - حفظ گرمای بدن	
۲۷۷	ج - مهار کردن شهوت جنسی	
۲۷۷	د - پیشگیری از جذام	

۲۷۸	بهداشت مو	۲ / ۱۰
۲۷۸	۱-۲ / ۱۰ ضرورت رسیدگی به موها	
۲۷۹	۲-۲ / ۱۰ شستن سر با سدر	
۲۷۹	۳-۲ / ۱۰ خضاب کردن با حنا و وَشِمِه (کَتَم)	
۲۸۰	۴-۲ / ۱۰ شانه کردن مو	
۲۸۰	کوتاه کردن موها	۳ / ۱۰
۲۸۱	تراشیدن موها	۴ / ۱۰
۲۸۳	کندن موها	۵ / ۱۰
۲۸۴	گرفتن سبیل	۶ / ۱۰
۲۸۴	کوتاه کردن موهای زیر بغل	۷ / ۱۰
۲۸۴	به کار گرفتن نوره برای زدودن موهای بدن	۸ / ۱۰
۲۸۷	دفن موهای زاید	۹ / ۱۰
۲۸۷	آنچه برای درمان کم‌مویی سودمند است	۱۰ / ۱۰
۲۸۹	فصل یازدهم: ناخن	
۲۸۹	۱ / ۱۱ اشاره به حکمت نهفته در آن	
۲۸۹	کوتاه کردن ناخن	۲ / ۱۱
۲۹۰	کوتاه کردن ناخن‌ها در روز جمعه	۳ / ۱۱
۲۹۱	دفن ناخن‌های گرفته شده	۴ / ۱۱
۲۹۳	فصل دوازدهم: استخوان‌ها	
۲۹۳	۱ / ۱۲ اشاره به حکمت نهفته در استخوان‌ها	
۲۹۵	آنچه استخوان را استحکام می‌بخشد	۲ / ۱۲
۲۹۶	آنچه استخوان‌های ساق و پا را محکم می‌کند	۳ / ۱۲
۲۹۷	آنچه مفاصل را نرم می‌کند	۴ / ۱۲
۲۹۷	آنچه مفاصل را سست می‌کند	۵ / ۱۲
۲۹۸	آنچه برای درد پهلوی سودمند است	۶ / ۱۲
۲۹۸	آنچه برای کمر درد، سودمند است	۷ / ۱۲
۲۹۹	آنچه نقرس می‌آورد	۸ / ۱۲
۲۹۹	آنچه برای نقرس، سودمند است	۹ / ۱۲
۳۰۱	فصل سیزدهم: دستگاه تناسل و دفع ادرار	
۳۰۱	۱ / ۱۳ اشاره به حکمت نهفته در آن	
۳۰۲	۲ / ۱۳ کارکردها	

۲۰۲	 عادت ماهانه ۱-۲/۱۳	
۲۰۴	 نطفه ۲-۲/۱۳	
۲۰۴	 مایع پروستات ۳-۲/۱۳	
۲۰۵	 نمونه‌هایی از بیماری‌های زنان	۳ / ۱۳
۲۰۵	 الف - قطع شدن عادت ماهانه	
۲۰۶	 ب - شاخک و فنج	
۲۰۶	 ج - فقدان دوشیزگی	
۲۰۶	 برخی از عوامل بیماری‌های دستگاه ادراری و تناسلی	۴ / ۱۳
۲۰۶	 ۱-۴/۱۳ نگه داشتن پیشاب	
۲۰۷	 ۲-۴/۱۳ آمیزش بدون انزال	
۲۰۷	 ۳-۴/۱۳ خوردن قلو و شکمبه گوسفند	
۲۰۷	 ۴-۴/۱۳ عادت به حتم رفتن	
۲۰۷	 ۵-۴/۱۳ تکیه زدن در حتم	
۲۰۸	 برخی از عوامل سلامت دستگاه ادراری و تناسلی	۵ / ۱۳
۲۰۸	 ۱-۵/۱۳ ختنه	
۲۰۹	 ۲-۵/۱۳ پلیدی‌زدایی و شستن	
۲۰۹	 ۳-۵/۱۳ خوردن تُرَب	
۲۱۰	 ۴-۵/۱۳ خوردن خربزه	
۲۱۰	 آنچه برای برخی بیماری‌های دستگاه تناسلی سودمند است	۶ / ۱۳
۲۱۰	 ۱-۶/۱۳ آنچه برای درمان بند نیامدن خون عادت، سودمند است	
۲۱۰	 ۲-۶/۱۳ آنچه برای بازگشت عادت ماهانه، سودمند است	
۲۱۱	 ۳-۶/۱۳ آنچه برای درمان ریزش قطره قطره پیشاب، سودمند است	
۲۱۱	 ۴-۶/۱۳ آنچه برای درمان احساس درد به هنگام دفع پیشاب، سودمند است	
۲۱۲	 بهداشت آمیزش	۷ / ۱۳
۲۱۲	 ۱-۷/۱۳ آنچه باید عروس را در هفته اولش از آن باز داشت	
۲۱۲	 ۲-۷/۱۳ حرمت آمیزش با زن حائض	
۲۱۴	 ۳-۷/۱۳ حرام بودن آمیزش با تازه‌زا	
۲۱۴	 ۴-۷/۱۳ زیان‌های آمیزش با زن حائض	

- ۳۱۵ مواردی که در آنها آمیزش مکروه است ۵-۷/۱۳
- ۳۱۸ آداب آمیزش ۸/۱۳
- ۳۱۸ آنچه پیش از آمیزش، بایسته است ۱-۸/۱۳
- ۳۱۸ الف - چیرگی شهوت
- ۳۱۹ ب - انتخاب زمان مناسب
- ۳۲۰ ج - پوشیده داشتن
- ۳۲۰ د - دعا
- ۳۲۱ ه - آرامش
- ۳۲۲ آنچه به هنگام آمیزش بایسته است ۲-۸/۱۳
- ۳۲۲ الف - بازی
- ۳۲۳ ب - پرهیز از شتاب‌ورزی
- ۳۲۳ ج - خودداری از سخن گفتن
- ۳۲۴ د - وضو برای بازگشتن
- ۳۲۴ ه - غسل پس از احتلام
- ۳۲۴ آنچه پس از آمیزش، بایسته است ۳-۸/۱۳
- ۳۲۴ الف - پیشاب کردن
- ۳۲۵ ب - شستن شرمگاه
- ۳۲۵ ج - غسل
- ۳۲۶ د - خوردن عسل
- ۳۲۶ آنچه انسان را بر آمیزش یاری می‌دهد ۹/۱۳
- ۳۲۶ خوردن زردک ۱-۹/۱۳
- ۳۲۶ خوردن خرمای بُزنی ۲-۹/۱۳
- ۳۲۷ خوردن انجیر ۳-۹/۱۳
- ۳۲۷ خوردن خربزه ۴-۹/۱۳
- ۳۲۷ خوردن پیاز ۵-۹/۱۳
- ۳۲۸ خوردن تخم مرغ ۶-۹/۱۳
- ۳۲۸ خوردن تخم مرغ همراه با پیاز و روغن زیتون ۷-۹/۱۳
- ۳۲۹ خوردن تخم مرغ با گوشت ۸-۹/۱۳

۳۲۹	 خوردن هویره ۹-۹/۱۳	
۳۲۹	 خوردن حلیم ۱۰-۹/۱۳	
۳۲۹	 خوردن سویق با روغن زیتون ۱۱-۹/۱۳	
۳۳۰	 نوشیدن شیر با عسل ۱۲-۹/۱۳	
۳۳۰	 استفاده از مُشکک ۱۳-۹/۱۳	
۳۳۰	 بوی خوش ۱۴-۹/۱۳	
۳۳۱	 شانه زدن موها ۱۵-۹/۱۳	
۳۳۱	 سرمه کشیدن ۱۶-۹/۱۳	
۳۳۱	 خضاب کردن ۱۷-۹/۱۳	
۳۳۲	 نوره کشیدن ۱۸-۹/۱۳	
۳۳۲	 آنچه از توان جنسی می‌کاهد ۱۰ / ۱۳	
۳۳۲	 روزه ۱-۱۰/۱۳	
۳۳۲	 واگذارن مو ۲-۱۰/۱۳	
۳۳۳	 کفش مُشکی ۳-۱۰/۱۳	
۳۳۵	 فصل چهاردهم: جنین	
۳۳۵	 تحوّل جنین ۱ / ۱۴	
۳۴۰	 غذای جنین ۲ / ۱۴	
۳۴۰	 غذاهایی که برای جنین، سودمند است ۳ / ۱۴	
۳۴۱	 نوع جنین ۴ / ۱۴	
۳۴۲	 راز همانندی ۵ / ۱۴	
۳۴۶	 مدّت بارداری ۶ / ۱۴	
۳۴۷	 سقط کردن جنین ۷ / ۱۴	
۳۴۷	 توضیح	
۳۴۹	 شستن نوزاد ۸ / ۱۴	
۳۴۹	 گفتن اذان و اقامه در گوش نوزاد ۹ / ۱۴	
۳۵۰	 گشودن کام نوزاد ۱۰ / ۱۴	
۳۵۰	 تراشیدن سر نوزاد ۱۱ / ۱۴	
۳۵۰	 عقیقه کردن برای نوزاد ۱۲ / ۱۴	

۳۵۱	غذای تازه را	۱۳ / ۱۴
۳۵۱	تأکید بر شیر مادر	۱۴ / ۱۴
۳۵۲	انتخاب شیرده مناسب	۱۵ / ۱۴
۳۵۲	کسی که شایسته انتخاب برای شیردهی است	۱۶ / ۱۴
۳۵۲	کسانی که نباید آنان را به دایگی گرفت	۱۷ / ۱۴
۳۵۳	آداب شیردهی	۱۸ / ۱۴
۳۵۳	زمان شیردهی	۱۹ / ۱۴

بخش چهارم: تأثیر خوردن و آشامیدن در سلامت و بیماری

۳۵۹	فصل یکم: کم خوری	
۳۵۹	تشویق به کم خوری	۱ / ۱
۳۶۰	فایده های ظاهری کم خوری	۲ / ۱
۳۶۰	الف - سلامت تن	
۳۶۱	ب - شادابی چهره	
۳۶۱	ج - طول عمر	
۳۶۲	فایده های باطنی کم خوری	۳ / ۱
۳۶۲	الف - صفای اندیشه	
۳۶۲	ب - فروغ دل	
۳۶۲	ج - رهایی از شیطان	
۳۶۲	د - در آمدن به ملکوت آسمان ها	
۳۶۳	ه - تقرب به درگاه خداوند	
۳۶۳	و - مجموعه ای از منافع کم خوری	
۳۶۵	فصل دوم: پرهیز	
۳۶۵	معنای پرهیز	۱ / ۲
۳۶۶	تشویق به پرهیز	۲ / ۲
۳۶۷	آنچه درباره مدت پرهیز بیمار، روایت شده است	۳ / ۲
۳۶۷	اظهار نظر	
۳۶۹	فصل سوم: گرسنگی کشیدن	

۳۶۹	تشویق به گرسنگی کشیدن	۱ / ۳
۳۷۰	فایده‌های جسمی گرسنگی کشیدن	۲ / ۳
۳۷۰	الف - سلامت تن	
۳۷۰	ب - خوش‌مزگی غذا	
۳۷۱	فایده‌های روحی گرسنگی کشیدن	۳ / ۳
۳۷۱	الف - دامن در کشیدن از گناه	
۳۷۱	ب - رهایی از شیطان	
۳۷۱	ج - تقرب به درگاه خداوند	
۳۷۲	د - [رسیدن به] علم و حکمت	
۳۷۳	ه - دیدن خداوند با دیده دل	
۳۷۵	فصل چهارم: پُرخوری	
۳۷۵	نکوهش پُرخوری	۱ / ۴
۳۷۷	نکوهش خوردن غذاهای رنگارنگ	۲ / ۴
۳۷۸	زیان‌های ظاهری پُرخوری	۳ / ۴
۳۷۸	الف - انواع ناتندرستی‌ها	
۳۷۸	ب - کاهش تن‌درستی	
۳۷۹	ج - گندبویی	
۳۷۹	زیان‌های باطنی پُرخوری	۴ / ۴
۳۷۹	الف - تباهی پاک‌دامنی	
۳۸۰	ب - تباهی نفس	
۳۸۰	ج - پوشیده ماندن تیزهوشی	
۳۸۱	د - ظلمت دل	
۳۸۱	ه - آشفته‌گی خواب‌ها	
۳۸۱	و - کمی عبادت	
۳۸۳	ز - دوری از خداوند	
۳۸۴	ح - گرسنگی در روز قیامت	
۳۸۵	مجموعه‌ای از زیان‌های پُرخوری	۵ / ۴
۳۸۶	زیان‌های خوردن پس از سیری	۶ / ۴

۳۸۷	فصل پنجم: آداب غذا خوردن
۳۸۷	۱ / ۵ شستن دست‌ها پیش و پس از غذا
۳۸۹	۲ / ۵ گذاردن سبزی در سفره
۳۹۰	۳ / ۵ درآوردن کفش‌ها
۳۹۱	۴ / ۵ بر زبان آوردن نام خدا
۳۹۳	بیان
۳۹۴	۵ / ۵ خوردن با دست راست
۳۹۴	۶ / ۵ آغاز کردن غذا با نمک و به پایان بردن آن با نمک یا سرکه
۳۹۵	۷ / ۵ خوردن غذا به هنگام گرسنگی و اشتها
۳۹۶	۸ / ۵ آغاز کردن با سبک‌ترین غذا
۳۹۶	۹ / ۵ خوردن غذای گرم، پیش از سرد شدن
۳۹۷	۱۰ / ۵ برداشتن لقمه‌های کوچک و جویدن کامل غذا
۳۹۷	۱۱ / ۵ دست کشیدن از غذا پیش از سیری
۳۹۸	۱۲ / ۵ دست کشیدن بر چهره و دعا کردن پس از شستن دستان
۳۹۹	۱۳ / ۵ به پشت دراز کشیدن پس از غذا
۴۰۰	۱۴ / ۵ پرهیز از زیاده‌روی
۴۰۱	۱۵ / ۵ پرهیز از دمیدن در غذا
۴۰۱	۱۶ / ۵ پرهیز از خوردن با دست چپ
۴۰۲	۱۷ / ۵ پرهیز از خوردن پس از سیری
۴۰۲	۱۸ / ۵ پرهیز از خوردن غذای داغ
۴۰۳	۱۹ / ۵ پرهیز از خوردن در حالت جنابت، مگر با وضو
۴۰۴	۲۰ / ۵ پرهیز از خفتن، بلافاصله پس از خوردن غذا
۴۰۴	توضیح
۴۰۵	رهنمودهای اسلام درباره خوردن
۴۰۶	یک. مهم‌ترین رهنمود
۴۰۷	دو. دو وعده غذا خوردن در شبانه‌روز
۴۰۷	سه. توصیه به کم‌خوری
۴۰۷	چهار. خطر پرخوری

۴۰۸	پنج. مقدار خوراک مفید	۴۰۸
۴۰۸	شش. برترین خوراکی و بهترین سفره	۴۰۸
۴۰۸	هفت. آداب سفره	۴۰۸
۴۰۸	هشت. آداب غذا خوردن	۴۰۸
۴۱۱	نه. آداب پایان غذا و برجیدن سفره	۴۱۱
۴۱۱	ده. آداب خوردن گوشت و میوه	۴۱۱
۴۱۳	فصل ششم: آداب خوردن گوشت	۴۱۳
۴۱۳	۱ / ۶ انتخاب سردست یا قسمت‌های جلو	۴۱۳
۴۱۴	۲ / ۶ شستن گوشت پیش از پختن آن	۴۱۴
۴۱۴	۳ / ۶ گرفتن گوشت با نوک دندان‌ها	۴۱۴
۴۱۵	۴ / ۶ پرهیز از خوردن گوشت خشکیده نمکسود	۴۱۵
۴۱۶	۵ / ۶ نهی از خوردن گوشت خام	۴۱۶
۴۱۷	۶ / ۶ پرهیز از اعتیاد به خوردن گوشت	۴۱۷
۴۱۷	۷ / ۶ نوبت‌های خوردن گوشت	۴۱۷
۴۱۷	تکمله	۴۱۷
۴۱۸	۸ / ۶ وا نگذاشتن گوشت به مدت چهل روز	۴۱۸
۴۲۰	۹ / ۶ تمیز نکردن کامل استخوان و نخوردن مغز استخوان	۴۲۰
۴۲۰	توضیح	۴۲۰
۴۲۱	فصل هفتم: آداب خوردن میوه	۴۲۱
۴۲۱	۱ / ۷ شستن میوه با آب	۴۲۱
۴۲۱	۲ / ۷ بردن نام خدا به هنگام خوردن	۴۲۱
۴۲۱	۳ / ۷ دعا کردن به هنگام دیدن میوه نوبر	۴۲۱
۴۲۲	۴ / ۷ خوردن هر میوه در آغاز فصلش و پرهیز از آن در پایان آن فصل	۴۲۲
۴۲۲	۵ / ۷ جدا نکردن پوست میوه	۴۲۲
۴۲۳	۶ / ۷ پرهیز از خوردن چند میوه با هم	۴۲۳
۴۲۴	بیان	۴۲۴
۴۲۵	فصل هشتم: آداب آشامیدن	۴۲۵
۴۲۵	۱ / ۸ آنچه در آشامیدن، بایسته است	۴۲۵

۴۲۵	الف - آشامیدن به سه نفس	
۴۲۵	ب - ایستاده آب آشامیدن در روز، و نشسته آشامیدن در شب	
۴۲۶	ج - آشامیدن آب نیم‌گرم	
۴۲۷	آنچه در آشامیدن ناپایسته است	۲ / ۸
۴۲۷	الف - دمیدن	
۴۲۷	ب - یکجا سر کشیدن	
۴۲۸	ج - آشامیدن آب بسیار داغ	
۴۲۸	د - آشامیدن آب در لابه‌لای غذا خوردن	
۴۲۸	ه - آشامیدن آب بر روی گوشت	
۴۲۹	و - آشامیدن آب بر روی چربی	
۴۲۹	ز - آشامیدن آب از مجاور دستۀ ظرف یا لبۀ شکسته آن	
۴۲۹	ح - آشامیدن در ظرف‌های مسی	
۴۳۰	ط - آشامیدن در حالت ناشتا	
۴۳۰	ی - آشامیدن آب سرد، پس از خوردن شیرینی	
۴۳۰	ک - نوشیدن آب فراوان	
۴۳۱	ل - نوشیدن آب سرد و آب جو در حتام	
۴۳۲	فصل نهم: نوبت‌های غذا	
۴۳۲	صبحگاهان و شامگاهان	۱ / ۹
۴۳۴	تأکید بر خوردن ناشتایی و نهی از واگذارن آن	۲ / ۹
۴۳۴	تأکید بر خوردن شام و نهی از واگذارن آن	۳ / ۹
۴۳۷	یک وعده در روز	۴ / ۹
۴۳۷	سه وعده در دو روز	۵ / ۹
۴۳۹	سخنی درباره احادیث مربوط به وعده‌های غذا	

بخش پنجم: درمان با غذاها و گیاهان دارویی

۴۴۵	فصل یکم: تَرْنِج	
۴۴۵	تأکید بر خوردن تَرْنِج	۱ / ۱
۴۴۵	خواص تَرْنِج	۲ / ۱

۴۴۵	خوردن تُرنج پس از غذا	۳ / ۱
۴۴۶	نخوردن تُرنج در شب	۴ / ۱
۴۴۶	آنچه تُرنج را هضم می‌کند	۵ / ۱
۴۴۷	مُرَبَّای تُرنج	۶ / ۱
۴۴۸	نگاه کردن به تُرنج	۷ / ۱
۴۴۹	فصل دوم: آلو	
۴۵۱	فصل سوم: برنج	
۴۵۱	مهر همه خوراکی‌ها	۱ / ۲
۴۵۱	خواص برنج	۲ / ۲
۴۵۲	فصل چهارم: بادروج (خوک)	
۴۵۷	فصل پنجم: بادمجان	
۴۵۹	فصل ششم: باقلا	
۴۵۹	خوراک عیسی	۱ / ۶
۴۵۹	خواص باقلا	۲ / ۶
۴۶۰	خوردن باقلا با پوست آن	۳ / ۶
۴۶۱	فصل هفتم: پیاز	
۴۶۳	فصل هشتم: خربزه	
۴۶۳	خواص خربزه	۱ / ۸
۴۶۵	خوردن خربزه پیش از غذا	۲ / ۸
۴۶۵	نهی از خوردن خربزه در حالت ناشتا	۳ / ۸
۴۶۶	آداب خوردن خربزه	۴ / ۸
۴۶۷	فصل نهم: تخم‌مرغ	
۴۶۷	خواص تخم‌مرغ	۱ / ۹
۴۶۸	خوردن تخم‌مرغ با پیاز و روغن زیتون	۲ / ۹
۴۶۹	خوردن تخم‌مرغ با گوشت	۳ / ۹
۴۶۹	زرده تخم مرغ	۴ / ۹
۴۷۰	نهی از افراط در خوردن تخم‌مرغ	۵ / ۹
۴۷۰	تخم‌مرغ‌های حلال و تخم‌مرغ‌های حرام	۶ / ۹

فصل دهم: سیب	۴۷۳
۱ / ۱۰ خواص سیب	۴۷۳
۲ / ۱۰ خواص خوردن سیب در حالت ناشتا یا در سحرگاهان	۴۷۵
۳ / ۱۰ بوییدن سیب پیش از خوردن	۴۷۶
۴ / ۱۰ مکروه بودن خوردن سیب ترش	۴۷۶
فصل یازدهم: تلبنه	۴۷۷
فصل دوازدهم: خرما	۴۷۹
۱ / ۱۲ خواص خرما	۴۷۹
۲ / ۱۲ بهترین سحری و افطاری	۴۸۱
۳ / ۱۲ خواص خرما برای زن باردار و تازه‌زا	۴۸۱
۴ / ۱۲ خوردن خرما با خربزه و خیار	۴۸۳
۵ / ۱۲ گشودن کام نوزاد با خرما	۴۸۳
فصل سیزدهم: انجیر	۴۸۵
فصل چهاردهم: سیر	۴۸۷
فصل پانزدهم: پنیر	۴۸۹
۱ / ۱۵ خواص پنیر	۴۸۹
۲ / ۱۵ خوردن پنیر با گردو	۴۹۰
۳ / ۱۵ خوردن پنیر با خربزه	۴۹۰
۴ / ۱۵ زیان‌های پنیر	۴۹۱
۵ / ۱۵ خوردن پنیر در صبحگاهان و شامگاهان	۴۹۱
فصل شانزدهم: چرجیر	۴۹۳
۱ / ۱۶ آنچه در نکوهش چرجیر روایت شده	۴۹۳
۲ / ۱۶ آنچه در نهی از خوردن چرجیر به هنگام شب رسیده است	۴۹۴
۳ / ۱۶ آنچه احادیث پیشین را رد می‌کند	۴۹۴
فصل هفدهم: زردک	۴۹۷
فصل هیجدهم: گردو	۴۹۹
فصل نوزدهم: هزار اسپند	۵۰۱
فصل بیستم: شنبلیله	۵۰۳

۵۰۵	فصل بیست و یکم: شیرینی
۵۰۷	فصل بیست و دوم: نخود
۵۰۹	فصل بیست و سوم: نان
۵۰۹	۱ / ۲۳ خواص نان
۵۰۹	۲ / ۲۳ خواص نان جو
۵۱۰	۳ / ۲۳ خواص نان برنج
۵۱۱	۴ / ۲۳ خواص نان گاوژس
۵۱۳	فصل بیست و چهارم: کاهو
۵۱۵	فصل بیست و پنجم: سرکه
۵۱۵	۱ / ۲۵ خواص سرکه
۵۱۶	۲ / ۲۵ خواص سرکه شراب
۵۱۷	۳ / ۲۵ آغاز کردن غذا با سرکه
۵۱۹	فصل بیست و ششم: انار
۵۱۹	۱ / ۲۶ بهتر میوه‌ها
۵۱۹	۲ / ۲۶ خواص انار
۵۲۲	۳ / ۲۶ خواص انار شیرین
۵۲۲	۴ / ۲۶ خواص انار ترش و شیرین (مکس)
۵۲۳	۵ / ۲۶ خواص خوردن انار با پیه آن
۵۲۵	فصل بیست و هفتم: مویز
۵۲۵	۱ / ۲۷ خواص مویز
۵۲۶	۲ / ۲۷ خواص خوردن مویز در حالت ناشتا
۵۲۷	۳ / ۲۷ خواص خوردن بیست و یک دانه مویز
۵۲۹	فصل بیست و هشتم: زیتون
۵۲۹	۱ / ۲۸ خواص زیتون
۵۳۰	۲ / ۲۸ خواص روغن زیتون
۵۳۳	فصل بیست و نهم: آویشن
۵۳۵	فصل سی‌ام: مشکک
۵۳۷	فصل سی و یکم: پة

۵۳۷	خواصّ پنبه	۱ / ۳۱
۵۴۰	فایده‌های ناشتا خوردن پنبه	۲ / ۳۱
۵۴۱	خواصّ پنبه برای زنان باردار	۳ / ۳۱
۵۴۳	فصل سی و دوم: شکر	
۵۴۳	خواصّ شکر	۱ / ۳۲
۵۴۵	خواصّ شکر طَبَرَزَد	۲ / ۳۲
۵۴۷	فصل سی و سوم: شلغم	
۵۴۹	فصل سی و چهارم: چغندر	
۵۵۱	فصل سی و پنجم: روغن حیوانی	
۵۵۱	خواصّ روغن گاو	۱ / ۳۵
۵۵۲	مکروه بودن روغن حیوانی برای پیران	۲ / ۳۵
۵۵۳	فصل سی و ششم: سیاه (سنا)	
۵۵۵	فصل سی و هفتم: سویق	
۵۵۵	خواصّ سَوِیق	۱ / ۳۷
۵۵۸	خواصّ برخی از انواع سَوِیق	۲ / ۳۷
۵۵۸	الف - سَوِیق جو	
۵۵۸	ب - سَوِیق عدس	
۵۵۹	ج - سَوِیق برنج	
۵۵۹	د - سَوِیق سیب	
۵۶۰	خواصّ سَوِیق خشک	۳ / ۳۷
۵۶۳	فصل سی و هشتم: پنبه	
۵۶۵	فصل سی و نهم: عدس	
۵۶۷	فصل چهلم: عسل	
۵۶۷	درمان با عسل	۱ / ۴۰
۵۶۹	خواصّ عسل	۲ / ۴۰
۵۷۳	فصل چهل و یکم: انگور	
۵۷۳	تأثیر انگور در از میان رفتن اندوه	۱ / ۴۱
۵۷۴	آداب خوردن انگور	۲ / ۴۱

۶۷۱	فهرست تفصیلی
۵۷۵	فصل چهل و دوم: عَنَاب
۵۷۷	فصل چهل و سوم: سِنَجِد
۵۷۹	فصل چهل و چهارم: تَرْب
۵۸۱	فصل چهل و پنجم: خُرفه
۵۸۳	فصل چهل و ششم: خیار
۵۸۳	۱ / ۴۶ خواص خیار
۵۸۳	۲ / ۴۶ آداب خوردن خیار
۵۸۵	فصل چهل و هفتم: کدو
۵۸۷	فصل چهل و هشتم: کباب
۵۸۹	فصل چهل و نهم: تَره
۵۸۹	۱ / ۴۹ خواص تره
۵۹۱	۲ / ۴۹ خوردن تره تازه
۵۹۲	۳ / ۴۹ خوردن تره همراه با نمک
۵۹۳	فصل پنجاهم: کَرْفس
۵۹۵	فصل پنجاه و یکم: قارچ
۵۹۹	فصل پنجاه و دوم: گلابی
۶۰۱	فصل پنجاه و سوم: کُنْدُر
۶۰۱	۱ / ۵۳ خواص کُنْدُر
۶۰۲	۲ / ۵۳ فایده‌های کُنْدُر برای زنان باردار
۶۰۳	فصل پنجاه و چهارم: شیر
۶۰۳	۱ / ۵۴ خواص شیر
۶۰۴	۲ / ۵۴ درمان با شیر گاو
۶۰۵	۳ / ۵۴ شیر شتر
۶۰۵	۴ / ۵۴ ماست چکیده ماده الاغ
۶۰۶	۵ / ۵۴ شیر با عسل
۶۰۶	۶ / ۵۴ ماست و نانخواه
۶۰۷	فصل پنجاه و پنجم: گوشت
۶۰۷	۱ / ۵۵ مهتر همه خوراک‌ها

۶۰۷	خواص گوشت	۲ / ۵۵
۶۰۸	خواص گوشت همراه با شیر	۳ / ۵۵
۶۱۰	گوشت شتر	۴ / ۵۵
۶۱۰	گوشت گاو	۵ / ۵۵
۶۱۱	گوشت میش	۶ / ۵۵
۶۱۲	گوشت کبک	۷ / ۵۵
۶۱۲	گوشت هونره	۸ / ۵۵
۶۱۲	گوشت مرغ	۹ / ۵۵
۶۱۳	گوشت گنجیر	۱۰ / ۵۵
۶۱۴	گوشت سنگخوازک	۱۱ / ۵۵
۶۱۴	گوشت ماهی	۱۲ / ۵۵
۶۱۴	خوردن گوشت ماهی	۱-۱۲/۵۵
۶۱۴	خوردن خرما یا عسل، پس از خوردن ماهی	۲-۱۲/۵۵
۶۱۵	نهی از خوردن تخم مرغ و ماهی با همدیگر	۳-۱۲/۵۵
۶۱۵	نهی از اعتیاد به خوردن ماهی	۴-۱۲/۵۵
۶۱۶	اظهار نظر	
۶۱۷	فصل پنجاه و ششم: لوبیا	
۶۱۹	فصل پنجاه و هفتم: ماش	
۶۲۱	فصل پنجاه و هشتم: نمک	
۶۲۳	فصل پنجاه و نهم: هلیم	
۶۲۵	فصل شصتم: کاسنی	
۶۲۹	فهرست آیات	
۶۳۳	فهرست بیماری‌ها و ناخوشی‌ها	
۶۳۷	فهرست خوراکی‌ها، داروها و ترکیبات دارویی	
۶۴۳	فهرست تفصیلی	